

SZEREPLŐK ÉS KELLÉKEK III.

LÁZÁR BALÁZS

ÜZENET HELSINGÖRBŐL

Mit mondhatnék még?
Szövegálmomba folyton beleakadok,
kifeszít egy főnév, húsbomba vág egy ige.
Magukat kellettő jelzőkért epedek,
hogy aztán torkon vágjon egy kötőszó.
Hagyjuk a névmások titkos utalását is.
Hidegen hagy a hangutánzóok hamis hite.
Jövevényező vagyok valahonnan valahová.
De leginkább sehonnan sehová.
Azt hiszem, tudatosan cselekszem,
habár nyelvem is kiáradó ösztön.
Nincs külön megváltás, külön kárhozat.
Saját sors, szabad akarat.
Létem magában hordozza azt.
A világ az a folyton változó
mondat, mely úgy nyer értelmet,

hogy sosem tudni, mit jelent.
Zárójelek között betűk torlódnak:
riadt emberszemek.
Az igazság kitölti a
forma közötti réseket.
A hazugság fölösleges
toldalékokat keres.
Fáraszt az állandó szó-rögbi.
Pedig ezt a kíméletlen
játékot élvezni is lehet:
a legpontosabban vétjük el
a kettőspont utáni lényezet.
De van olyan történet,
aminek a végén már nem
lehet mit mondani.
Nemigen. Igennem.
Néma csend. A többi.

**NYILAS
ATILLA**

EGYNYÁRI JEGYZETEK

A társasági élet egyik fő helyén,
az emeleti nagyterasz sakktáblájának
sekély tócsái között
egyedül ugráló csikó.

*

A fiam kint viháncol
a kertben a többi gyerekkel,
a kisteraszon halljuk a hangját:
„...és én úgy jártam pszichológushoz, hogy nem is tudtam róla!”

*

Mellénk szegődik a szerencse kényes madara.
Köröz fölöttünk,
karomra ül,
tenyeremből Frontint szemezget.

*

Megint kisütött a nap?
Nem, ugyanolyan szürke az ég.
De, nézd csak a földet,
a szék lábának árnyéka van.

*

A csillár árnyéka, amelyet
az ágyneműre vet
a tűzjelző pötty fényénél:
mint egy kocsikerék.

*

- A villany kell még neked?
- Zavar?
- Hát ha csak úgy ég...
- Nem csak úgy ég.

CSIKÓS ATTILA

EGY EMIGRÁNS HAZATÉR

Még a hegyen áll, de már látja, hogy a tó vize grafitiszürke, és mozdulatlan felszíne fényes, mint egy zakó selyembélése, és a hegy felől zengő harangszó fémes ízű, és az is szürke, legalábbis szürkének hallja. Ősz van, és Annának az jut eszébe, hogy lassan harminc éve nem volt semmi ilyen szürke, és nem hallotta ilyen erősen, ilyen közlő a harangokat, mintha a főhajó közepében állna, pedig legalább egy kilométerre van a templomhegytől. Több mint egy év telt el azóta, hogy egyszer csak elege lett abból, ami körülveszi „odakint”, az egész addigi életéből, és mintha ösztönösen cselekedett volna, elkezdte átalakítani a világot, amiben élt. Legalábbis ebben a boldog tudatban létezett sokáig, de most, az utolsó kondulás elhaló hangjára önkéntelenül felnevet – nem szégyelli, itt úgyse hallja senki, idegenekkel meg amúgy sem állnak szóba (nem is törődnek velem, félnek az idegenektől, holott nem vagyok idegen) –, mert az jut eszébe, úgy tűnhet, mintha ő döntötte volna el, hogy hazatér, pedig csak egy gyilkosságsorozat emléke elől menekült, tehát főleg rajta kívül álló okok és események sora vezette haza, s hogy ez milyen fura, hiszen még a saját döntéseink is bizonytalan kimenetelűek: ma így látjuk jónak, holnap úgy, néha kimondunk szavakat, vagy éppen elhallgatunk, s persze mindennek lesz valamiféle következménye, viszont a legritkább esetben gondolkodunk el, hogy abban mi a magunk felelőssége.

Lépteit zaját hallgatja, és pillanatnyi ötletből befordul egy lejtős utcácskába, amiről azt gyanítja, hogy a part felé vezet, és eszébe jut, hogy amikor egy életszakasznak a végén vagyunk, és körbenézünk magunk körül, már egészen úgy fog tűnni, mintha mindaz, ami velünk történt, minden tettünk egyetlen mértani haladvány része lenne, gyöngyök egy láncon vagy egymásból szigorú szabályok szerint következő számok sora, mintha mindent éppen így terveztünk volna, vagy tudtuk volna előre, hogy hová érkezünk, legyen akár örömteli vagy éppen fájdalmas a számvetés, amit elkészítünk, de be kell lássuk, hogy érthetetlen módon meglehetősen kiszámíthatatlan a változás, véletlenszerűen jutottunk oda, ahol éppen vagyunk. Nagyon fura az is, hogy a megváltozott valóság éppen olyannak fog tűnni, mint amilyennek a változás előtt mutatta magát, hiszen csak ez a két állapot van, amiben a tudat biztonságban érzi magát: az *összefüggések* és a *felismerhetőség* bizonyossága. Ilyen a vasárnapi rántott hús krumplival és az unalmas családi összejövetelek megszokása, mindkettő felismerhető és oksági viszonyt teremt háborúk és összebékülések között, lassítja lépteit Anna a lejtőn, és az jut eszébe, hogy ennek az egésznek semmi értelme nincs, hiszen akár te magad döntesz, akár mások helyetted, egy kis idő után bármit képes vagy megszokni, mert az ember agya az újat is a régi képére szabja, akár a menü változik, akár a résztvevők személye, lényegtelen, a változás összes munkája hiábavaló. Leérve a meredek dülő aljára, meglátja végre az ismerős Kossuth utcát, amely a Cserhegyen, a Halász utcán és a Rév utcán keresztül a tihanyi révig vezet, ami mögött szürkén és változatlanul ott a Balaton.

Mindjárt dél, gondolja boldogan.

Várja, akarja, hogy újra megkondítsák a harangokat.

Hát akkor hazajött.

Égészen hihetetlennek tűnt, hogy újra itthon lehet. Magyarként egy vadidegen Magyarországon. Minden szó idegen nyelven jutott először eszébe. De hát ez a bizonytalanság eleinte teljesen természetes. Már nem érezte jól magát odakinn. A tüntetések folytatódtak, és egyre nagyobb számban érkeztek a menekültek keletről. Újabb és újabb sátortáborok létesültek a város legszebb parkjaiban. Már nem érdekelte.

Hazaérkezett.

Miután lezajlott az örökbefogadási procedúra, melyben férje – akit vád alá helyeztek, mert megölte szeretőjét, a félvér lányt, akitől gyereke született, ez a csöppség, akit pár nap múlva, amikor berendezkedett, majd babakocsiban sétálni visz – mindenben a segítségére volt, felmondott az ügyvédi irodában, eladta a kellemes, tetőteraszos lakást, és némi utánjárás, fárasztó alkudozás után visszavásárolta unokatestvéreitől a tihanyi házacska.

Itt minden szót kicsinyítő képzőnek kellene követni, gondolta, amikor a dzsippel nem fért be a kapun. A kapucskán. Mindent, ami régi, ami elmúlt, és azt is, ami most formálódik, a jövőt is jövőcskének kéne mondani, ahogy a remény is reményke, nem infantilizmusból, nem is szeretetből, inkább hogy mindennek az alakíthatósága, a képlékenysége tisztán érezhető legyen. Azt viszont sosem tudnám mondani, hogy papácska, mert apa nagy volt és erős, és anyát sem tudnám picivé szeretni a szavaimmal. De a nyolcvanas évek közepi nyugatra menekülésünk már csak menekülésecske volt. És az itthon maradtaknak is mindenből kicsike jutott.

Lerakta a dzsipet a kapu előtt. A kislány békésen aludt az ülésen. A férjével egyetértésben Olgának nevezte el, ez volt az anya neve is, akit a férje megölt.

Olga a szabadság fuvallata volt. Ha fiú lett volna, a férje nevét adta volna neki. Sosem lett volna Olga az „övé”, sosem lett volna anya, ha a férje nem gyilkolja meg a lányt. Névadásaink emlékezetünk biztos pontjai.

Felhős, őszi délután volt. Egyetlen idős asszony állt az egyébként néptelen utca végén, és a vizslája fülébe súgott valamit.

Megjöttünk, Olga, mondta Anna halkan, és magához emelte a szuszogó gyermeket. Megjöttünk, mondta, és elindult a babával a kertkapu felé.

Ahogy a kulcs fordult, és kattant a zár, egy pillanatra tábortűz szagát és pörkölt illatát érezte, és megborzongott, mint azon a fogas napsütéses, utolsó délutánon a befagyott tónál a mólón. Egy nappal azelőtt, hogy disszidáltak.

Emlékszem, néztem a tavat. Be volt fagyva a víz, de nemcsak a part mentén, hanem egészen mélyen. Kék volt a délutáni opálos fényben. Ilyennek képzeltem a messzít, ahova mi nem mehetünk. Az idegen földet. Kéknek és törékenynek, mint a jég. Ami egyszer csak véget ér. És ahol véget ér, ott van a haza.

Idegen országban nőtt fel, idegen nyelven beszélt. A kék jég örökre elválasztott minket, gondolta. Mindegy, mikor és honnan indulok neki, a megnyugvás mindig a másik oldalon marad.

Félt egy kicsit, hogy mégsem sikerül Tihanyban megszoknia az életet. Minden ismeretlen volt előtte, és mégsem teljesen szokatlan.

Egy kedves és békés utcát látott maga előtt, kedves és gondozott kertet, kedves és csinos, felújításra váró házzal, mellyel kapcsolatban kedves és meghatározhatatlan érzései voltak. Látott egy kedves és barátságos helyszínt, ahová azonban egy másik történetből érkezett. Amely minden ismerős részletével csak arra emlékeztette, hogy valamit elfeledett. Egy pillanatra meg is ijedt ettől a hirtelen felismeréstől, attól az idegenségtől, mely minden erőlködése ellenére összes idegsejtjében eluralkodott, és megtorpant a pattogzó festékű, valaha zöld verandaajtó előtt.

Én nem akarok itt élni. Aztán a kislányra nézett. De itt fogunk!

És Albertre gondolt. És Olgára, akit csak fényképről ismert. Szép lány volt. Az édesanyád, súgta a kislánynak, és megsimogatta az arcát. Talán megkedveltem volna. Bár édesapádra jobban hasonlítasz. De lehet, hogy csak én akarom látni az arcodon az ő vonásait. Csak hozzám nincs semmi közöd, Olga. Édesapád egy csomó embert megölt. Édesanyádat is. És én, talán éppen ezért, úgy hiszem, isten ajándéka vagy. A szabadság fuvallata.

Felállt a lépcsőről, és kinyitotta a rozzant ajtót.

A veranda ablakain nehéz, fehér függönyök lógtak, és a szófán egy régi szövetkabát feküdt.

A ház ajtajával nehezen jutott dűlőre. Majd megalajozom.

Amikor belépett, sűrű félhomály fogadta. A behúzott zsaluk résein alig jutott át a kinti fény. A konyha felől alma illatát érezte, a nappalinak égettfa-szaga volt. Lassan hozzászokott a szeme a sötétnek. Körbenézett a szobán.

A kompozíció a rendbe vetett hit. A hit a megkomponált rend. A rend az elhitt kompozíció. Legalábbis Albert szerint. De hát Albert csak a fotográfiahoz értett!

A családi bútor nagy része megmaradt. A tálalóból eltűnt a levesestál és a porcelánok zöme. Azt sem tudta, honnan emlékezik ezekre a tárgyakra. A hülye színes tévé nem kellett senkinek. Azon ment a szilveszteri műsor az utolsó családi összejövetelen. Harmincvalahány év, emlékezett vissza Anna, és végighúzta ujját az ebédlőasztalon. Zsíros, fekete kosz tapadt rá. Nem takarítottak ki, Olga, ezek basztak kitakarítani, kiáltott fel, és lerogyva a nagymama hatalmas, kagylószerűen öblös foteljébe, végre elsírta magát.

Őt napig rendezkedett a házban. Eltervezte, mit hogyan kell felújítani. Megszervezte, hogy legyen valaki, aki Albertnek a börtönben is gondját viseli. Átutalta az Olga sírhelyéért járó összeget. Intézkedett Albert ruháinak, személyes dolgainak elhelyezéséről. Szobafestőkkel, víz- és gázszerelőkkel tárgyalt. És mindennap felolvasott a kis Olgának egy mesét.

A hatodik napon indultak el, hogy Olgának megmutassa a Balatont.

Az egyik utolsó kompjárat érkezett, amikor a babakocsival megálltak a kikötőben. A part mentén a szinte egymásra épített kifőzdék, kocsmák mindegyikéből más zene szólt. Pár utószезoni vendég halászlét és sült hekket evett.

A hajó lassan beúszott az útig, két matróz lecsapta a rámpákat, az egyik odakiabált valamit Annának is, és közben integetett, aztán lehajtottak a kocsi. Por szállt utánuk, és volt némi zaj. Aztán csend lett.

A hajó kikötve áll. A vízen már eloszlottak a habok. Anna várakozón nézi a vizet.

A tó szürke maradt, és mozdulatlan, mint egy márványlap.

Kell még egy kis idő, Olga, mondja Anna a babakocsi fölé hajolva, amíg a szavak, az illatok, a tárgyak új és új jelentése értelmet nyer. Beletelik némi időbe, hogy a világ új rendje és

benne a saját életünk megint megtapasztalhatóvá váljon, magyarázza a gyermeknek, és végigsimít az arcán. De ne félj, belejövünk!

Nézi a szürke, mozdulatlan vizet, és arra gondol, hogy nem erre a képre emlékezett, de abban is biztos, hogy mostantól ebben kell hinnie.

Badacsony felől egy vitorlás lavírozik a félsziget elé, és Anna nem akar rajta lenni. Nem akar már menni sehová.

Olgára néz, aztán a tóra. Mintha azt várná, hogy történik majd valami különleges. De nem történik semmi, csak dél lesz. Megszólalnak az apátság harangjai, és akkor Anna lehajol, betakargatja a kicsit.

Abban bízik, hogy jó anyja lesz.

BALÁSSY FANNI

ALAGÚT

Egy órája gubbaszt a padlón. A mennyezetről lógó csupasz villanykörte, akár egy erejét vesztett napkorong, világítja be a szobányira zsugorodott univerzumot. A felszaggatott selyem tapétacsíkok, mintha megannyi gúnyosan ráöltött nyelv lennének.

Végigsimítja maga előtt a szalagparkettát, mutatójzza megállapodik egy barázdában. Néhány éve a gyerek kirámolta az anyja ruhásszekrényét, és túsarkúban körbeparádézta a nappalit, minden csoszogó lépéssel rovásokat hagyva a fában. A szekrények halvány kontúrja beleégett az aranyárga tapétába, a tévéállvány helyén, egy kör alakú lyukból, mint felsebzett hasból a belek, fordulnak ki az egymásba tekeredő vezetékek. Az ablakokról pár napja lekerült a függöny, azóta saját magát is állandóan meztelennek érzi.

Nemrég újították fel a lakást, kizárólag tartós megoldásokat szem előtt tartva. Úgy, ahogy az ember kalkulál, amikor hosszú távra tervez. Nyárutó volt, a nyitott teraszajtón besurruló szél finoman zizegett a nappalit beburkoló takarófóliát. Életterük a hálószobára redukálódott, minden holmijukat kartondobozokba rendszerezték, amelyekből plafonig magasodó tornyokat emeltek. A franciaágy összement, esténként középük ékelődött a gyerek, aki végtagjait a négy égtáj felé vetve, nagyokat horkantva aludt, amíg ők várták, hogy a duruzsoló tévé elbágyassza őket. A három test egyszerre mozdult, pihent vagy ébredt. Az átalakítás befejeztével az összhangnak is vége szakadt. Megnyíltak a terek, mindannyian szétrebbentek a lakás különböző szegleteibe, és hagyták, hogy elpárologjon a hálószobából a hosszú hónapokon át tartó nyomorgás emléke.

Vörösbe fordul az ég alja, magában rejtve a havazás ígéretét. A közeli park tölgyfái jól kivehetők a nappali ablakából, koromfekete ágaikon varjak húzzák meg magukat éjszakára. Az utcai lámpák fénnel szórják be az egymás mögött parkoló családi

autókat és a szigorú hársfasort. Az órájára pillant, két óra lesz tíz perc múlva. Még hajnalban szeretné elhagyni a lakást, ideje befejeznie, amit elkezdett.

A sokadik hitel volt, egy idő után már nem is számolta, hányadik. Kellett, és kész, egyikből fizette a másikat. Maga sem tudta, hogyan kezdődött, arra végképp nem tudott felelni, hogy mire ment el az a rengeteg pénz. Kifolyt a kezei közül, elcsordogált nyomtalanul. Egy áprilisi délután derült fény a titokra, aznap ő ment a gyerekért az iskolába. Mire hazaértek, az egyik uzsorás, egy rókaszemű, pacsuliszagú öregasszony ott állt a felújított nappali közepén, és a pénzt követelte. Felesége görnyedten ült a fotelben, és értetlenül bámult maga elé. Ki ez a nő, milyen pénzről beszél? Ő felküldte a gyereket a szobájába, aztán az öregasszonyhoz fordult, és megállás nélkül azt ismételte, hogy az elején megmondta, ide nem jöhet, itt nem keresheti. Hamar híre ment a dolognak, egyre többen vették a bátorságot, és csengettek fel a lakásba, a pénzük felől érdeklődtek, volt, aki az ajtóból visszafordulva még odavetette, figyeljenek oda a gyerekekre, nehogy ne találjon hazamenni az iskolából.

A kisváros felélénkült, mint mindig, ha valami csámcsognivaló akadt. Voltak, akik első kézből szerettek volna értesülni a legapróbb részletekről, úgyhogy tapintatlan puhatolózásba kezdtek, de ő rendre kitért a kérdések elől, amelyek egyre kegyetlenebb gyorsasággal örvénylettek tudatában. Nem felelt senkinek, mert saját magának sem tudott. A szálak, amelyek annyi éven át kézben tarthatónak tűntek, egyesével csúsztak ki szorításából, és kibogozhatatlan csomóvá kuszlálódtak. Hamar kiderült, hogy valójában nincs is szükség a válaszára, mások készségesen előálltak saját fejtegetéseikkel. Rövid időn belül több teória is született, amelyek szájhagyomány útján terjedtek a városban, és közmegegyezéssel igazsággá szilárdultak. Sokan remekül szórakoztak a fejleményeken, megindultak az egymásra licitáló találgatások, a jövődölések, várták a következő fordulatokat. Így telt el az első néhány hónap, amikor a bank is beszállt a végtelennek tetsző keringőbe, és bejelentkezett a lakásért.

Az árverést gyorsan lezavarták. Egy rágcsálóarcú hivatalnok vette meg az ingatlant, ár alatt, még a felújítás költségeit sem fedezte volna annyi, amennyit kínált. Ő két hetet kapott, hogy elhagyja a lakást, de elég lett volna pár nap is, alig maradt ott valamije. Napokig a lesötétített hálószobába zárkózott, elterült a franciaágyon, és a plafont bámulta. A felhangosított tévé volt az egyetlen, ami életet csempészett a helyiségbe.

A nappalival kezdődött. Szörnyű sebességgel cikázott át agyán a gondolat, ő pedig nem hagyott időt a mérlegelésre, egyből nekiesett a selyemtapétának, körmét bemélyesztette az egyik illesztés alá, egyre mélyebbre túrt, ujját kampószerűn a papírba vájta, és nagy lendülettel letépett egy darabot belőle. Azt, hogy mi történt ezután, nem tudta felidézni, ösztönösen követték egymást a mozdulatok, amíg mindenhol tapétacafatok nem omlottak alá. A falon tátongó fehér lyukak, mint megannyi seb, amelyekről lekaparták a vart. Amikor már nem maradt érintetlen falfelület, lekucorodott a padlóra, és szemügyre vette művét. Zihált, érezte, hogy újra kód ereszkedik a tudatára. Olyan erő mozgatta testét, amelyet soha azelőtt nem tapasztalt. Nekiesett a vezetékeknek, mint mélyen gyökerező tarackot, úgy cibálta ki őket a falból. A szegőléc egy helyen elvált a faltól, ott belekapaszkodott, és teljes erőből rángatni kezdte, lefeszegette a műanyag villanykapcsolókat, majd meglazította a mosogató alatti csőszifont, aztán letekerte és farzsebébe rejtette a csapgombokat.

Amint az utolsó szomszédos házban is kihunynak a fények, előkotor a konyhaszekrényből egy ollót, aztán felmegy a gyerekszobába, és kitarja a tetőablakot. Óvatosan kúszik előre

a deres cserepeken. Felkapaszkodik az ablak fölé, lába alatt elterül a város. Az utcai lámpák fényei olyan füzérré fonódnak össze, amilyenell a karácsonyfát tekerték körbe, az égen világitó pontok meg úgy ragyognak, mint a csillagszóró pattanó szikrái, amilyenekkel a gyerek tavaly szilveszterkor kiégette a szőnyeget. Felemeli a lába közti cserepet, és több helyen is belehasít a fóliába. A cserepeket úgy helyezi vissza, hogy alig észrevehető rés húzódjon közöttük, amin az olvadó hó és a tavaszi zápor könnyen utat talál befelé. Azt akarja, hogy penészfolt terebélyesedjen a plafonon, egye be magát a falakba a rothadás bűze, ázzon át a gipszkarton, cseppenként koppanjon az eső a szalagparkettán, patkányok kergetőzzenek a nyirkos járatokban.

Még utoljára körülnéz a szobákban, minden szekrénybe bekukkant, minden fiókot kirángat, hogy megbizonyosodjon, nem hagy ott semmit. Egyedül a hűtőben akad pár dologra, egy szottyadt paprikára, egy tubus mustárra meg egy darab szikkadt pálpusztaira. Az egyik pillanatban még a hűtő fogantyújába kapaszkodva ácsorog, és a koszos rácsokat szuggerálja, a következőben már a vécéülőkén ágaskodik, és a szellőző fedelét próbálja lecsavarozni. Az olló hegyét a csillagcsavar mélyedésébe illeszti, erősen az olló nyelére markol, és forgatni kezdi. A csavar egyre többet mutat magából. Finoman leemeli a műanyag fedelet, rámarkol a sajtra, lendül a kar. A pálpusztai hangos placcsanással kenődik fel a fémcső oldalára.

A kulcsot a küszöbre hajítja, aztán elindul lefelé. A kapu hangosan nyikordul, ahogy beteszi maga mögött. Nyugtalanító a csend, porhó szítál. A járda fölé nyúló kopár hársfaágak hosszú alagúttá tömörülnek, és mutatják a kifelé vezető utat.

HEGEDÜS VERA

HUNGÁRIA KÖRÚT

A Hungária körútra is behasadt a hajnal. Az első lépésre még rárakódnak a sötétség nehéz anyagai, a második már a halvány fényen tapos. Beletipornám a betonba az összes fényt, hogy hazaérve ne kelljen látnom magam, sőt senkit ne kelljen látnom, csak kibélelni a fejem sötétséggel, és elnevezni otthonnak. A lakás, amiben most élek, egy zajtalanító, a nyolcsávosból csinál alattomos, hibás csendet, pedig én a csend elől jöttem fel ide, kitépni a városból az engem illető jövőt. Biztos voltam benne, hogy a jövő jár nekem, eszembe sem jutott, hogy ne járna: húszéves vagyok, nemsokára huszonegy, a jövő hozzám tartozik, és a városnak kell biztosítania.

Add nekem az idődet, tedd le azt a kacsát, és vigyél el innen. Akármerre nézek, minden ragad, pedig most síkálták fel a kínaiak. Haláldarabot látok megvillanni a hamis bambuszban, ha lenyeled, egy nap kicsírázik benned. Olyan kevés dolog van itt, ami megnyugtathatna. Az üveglapon túl ott a város. Nem akarom rabolni az idejét, mondom a férfinak, pedig igazából mást sem akarok, csak hogy ez az intelligens, világlátott ember, a tanszék hírhedt professzora meghallgasson, és aztán mondjon valamit,

amitől helyreállhat a rend. Sajnálom, hogy annyira rosszul sikerült a legutolsó beadandóm, mondom, tudja, családi gondjaim vannak.

És mi közöm nekem ehhez, kérdezi a férfi.

Igen, a Hungária körútra gondolj, az előnyeire és a hátrányaira, hogy a Stadionoknál éjjel is nyitva a zöldséges, hogy a Hős utca gettós felén szinte ingyen adják a lakásokat, de semmi sem az enyém, az egyes villamos kimaradt járatai sem, az utcatáblák leszedése és felszerelése közti idő sem, a talponállóban a posztkommunista jókedv sem, nézhetem, de nem értem. Most itt kell megtanulni élni, nem szabad visszamenni vidékre. Muszáj folytatni ennek a városnak a feldolgozását. Egy nap az összes irány szét fog terülni bennem, és akkor majd tudni fogom, hogy ideje továbbállni.

Jobb-bal, a kenyérgyár előtt ott az a valami, a hajnali előfényben nem látom meg azonnal a kucsmát és a kabátot, a cekkert is csak méterekkel arrébb találok meg, káposztafejek gurulnak belőle a nyolcsávós felé, egy zacskó olcsó belsőség is útjára indult, lassan tocsog a járdán. Nem tudom, hol vásárolhat az ember reggel négykor húst. Itt fekszik egy halott a Hungária körúton, és én nem teszek egy lépést sem.

Műanyag kését a műanyag pultra teszi. Importba hozzák ezeket a kacsákat, a ketrecben félig meg is hálnak, nem kell velük sokat küzdeni. Libamáj, az volt a szenzáció, arra vágyott mindig, és még a gimnáziumban eldöntöttem, hogy ha majd sok pénzem lesz, vagy akár csak a soknak egy töredéke, igazi libamáját hozok majd neki, nemcsak konzerveket. De elkéstem, mint mindig. Kezdenek rám dőlni a gangos sorházak, amikor az utcákat járom, és nem merek visszamenni a lakásba, a Hungária körútra. Sajnálom, mondják az emberek, és másról kezdenek el beszélni. Vagy azt mondják: te olyan erős vagy, ezzel is megbirkózol. De én nem vagyok erős, és ezek az emberek nem a barátaim, el is maradoznak, csak a rettegett professzor van itt, aki szánalomból vesz nekem egy hétszáz forintos kínai menüt. Valami rizst piszkálok, hogyan is ehetnék. Maga valamit félreértett, mondja a professzor, nézze, ha valóban bent akar maradni az egyetemen, szedje össze magát.

Nem halt meg, de nincs eszméleténél. Arccal előre esett el, beteríti a nagykabátja. Csak a fűzős cipőjéről látom, hogy nő, talán egy nyugdíjas, aki eltévedt éjjel a városban. Mennyi a valószínűsége annak, hogy hamar ideérnek a mentők, hogy a négy sáv valamelyik autósza mellém ül a padkára osztozni a felelősségben. Megmozdítani nem merem, maradjon csak ott, ahol van. Én nem fogom elrontani a gerincét, vagy a körútra szabadítani valami nyílt sebet. Nemsokára erre jönnek az első munkások. Még mindig nincs reggel, de ez az idő nem számít. Talán az sem fog számítani, amit vele töltöttem, a libamájról álmodozással. Ő tanított meg írni és olvasni, amikor négyéves voltam. Vonalas füzetekbe rajzolta elő a betűket, és megszidott, ha rosszul sikerült egy sor, hiszen ha valamit akarok, azért meg kell dolgozni, nekünk nem adnak semmit ingyen. Meg volt róla győződve, hogy még sokra viszem. Hogy a nagyvárosba kell menni, érvényesülni. Sírva meséltem neki a jövőmről, amikor először feküdtem be mellé az ágyba. Belőled bármi lehet, amit csak akarsz, mondta.

Hamar kikopott belőle az élet. Otthon akartam maradni, de nem engedték, azt mondták, az egyetemen a helyem. Minden hétvégén hazautaztam. Minden héten egyre kevesebb maradt abból, akire emlékeztem. Talán egy nap ez a kínai étkezde is csak egy lesz a többi közül. Én csak meg akarom magyarázni a viselkedésemet, mondom; maga az egyetlen, akinek elmondhatom, mennyire nehéz volt hónapokig nem elmondani. Illegálisan beutaztatott kacsák, első napjaik az országban a halál jegyében telnek, mennyi szenvedés a műanyag tányéron. Tudja, úgy kezdődött, hogy azt mondták otthon, ide kell jönnöm a jövőmért.

Szerencsére kiérnek a mentősök, jóval azelőtt, hogy az első dolgozó emberek felébrednének, és kérdéseket tennének fel. Miközben felméri a károkat, a kenyérgyár bedeszkázott falához simulok.

Nem szabadott volna megfordítaniuk.

Először a fülbevalók aranytömbjeit látom meg, ellörik maguktól az egyre erősödő körüti fényeket. Ezt a fülbevalót ismerem. Egy pillanat, és ott a többi is: a szétterülő, szederjes orr, a ráncok, az alig őszülő haj. Ez nem lehet, ez nem ide tartozik, ez már nincs. A szemeket nem látom, még csukva vannak. Ideje hazamenni, mondja a körút. Igen, a hozzátartozóm, mondom a mentősöknek, és bemászok az autóba.

Úgy fektették, hogy ne lássam teljesen az arcát. Ellátást kap, és gyógyulási lehetőséget. Oxigénpalackot húz majd maga után, hiszen soha nem tudott járni rendesen, a csípőcsontját meghúzta a bába. Néha én is észreveszem, hogy húzom a combomat járás közben, persze itt nehéz kikerülni ezt a sok embert. Tulajdonképpen mindegy is, hol romlik meg az ember, a fővárosban vagy vidéken; el is utazhatnék, akárhova. Sajnálom, mondja a professzor, én ehhez már öreg vagyok, mért nem a barátainak mondja ezt. Csukódik az ajtó, ott maradok a kacsákkal, azzal, ami belőlük maradt. Az összes kínai látja, hogy sírok, mert valaki kilökte magából a mondanivalómat, visszalökte nekem, ezért sírok, pedig a temetésen sem sírtam.

Fel-alá járkálok a kórház folyosóján, bal, jobb, bal, jobb, automatáktól automatáig, feljön a torkomig a közlés, amit a professzor visszaadott nekem, kávélottyel nyomom le. Ott a helye egész életemben a torkomban, vajon ez az a jövő, amiért feljöttem a nagyvárosba, a gépi cukor szét nem olvadása, a citromsárga kórházi székek, vagy órákig hallgatni, ahogy a lakás átalakítja a zajt, újra megfogalmazni a villamoson, a metrón, a kínaiban, az ágyamban, a fejemben, és mindig, amikor el akarom mondani, azt válaszolják, hogy ez tulajdonképpen nem is olyan fontos, hogy én sem vagyok tulajdonképpen annyira fontos.

Mikor behívnak a kórterembe, egy nővér takarja el az ágyat, így nem látom meg azonnal. Hogy nem is hasonlít.

Ő soha nem nézett így rám. Ennek rosszindulatú, gyanakvó az arca. A nővérnek azt mondja: megtámadott.

De hát én nem.

Megtámadott.

Ez valami félreértés.

Megtámadott, megtámadott, megtámadott. Könny csorog az arcán a támadás emlékéttől.

Hallgassál, mondom. Én emlékszem. Mindennap rád gondolok. Mért nem haltál meg elsőre? Mért kell visszajárni a Hungária körútra? Nem fogadni el a vizet, nem venni be a gyógyszert, leesni az ágyról?

A nőnek tátva marad a szája. Tudom, hogy ordítok. Azt ordítom: te rohadt, azt tudod, hogy még a Ferenciek terére is elmentem imádkozni? Tudod, hogy mért imádkoztam? Hogy haljál meg minél előbb, hogy ne szenvedjél sokat. A család kérte, hogy imádkozzam, pedig mindenki tudja, hogy nem hiszek istenben, de ebben a családban én vagyok az, aki kimegy a világba. És azóta kétszer is láttalak a villamoson, pedig ha előbb elmentél volna orvoshoz, akkor most lenne értelme hazamenni, nem csak a körúton dekkolni. De tudod, mit? Elmegeyek innen, akárhova, el a körútról, sőt még az országból is, és akkor kísértheted a kocsmában a részegeket meg a Stadionoknál a zöldségest, engem már nem találsz meg.

Nem nézek vissza, amikor elhagyom a kórtermet, a folyosót, a kórházat. Senki nem állít meg, senki nem jön utánam. Gyalog megyek haza a Stadionoktól. Csúszik ki alólam a város. Az egykori kenyérgyár romjai mögül egy fej káposzta gurul elém.

**TOROCZKAY
ANDRÁS**

ÓRÁK

Volt egy pont a kilencvenes években,
amikor ez a vicc működött.
Kamasz voltam, egy hajnalban felkeltem,
és minden
egyes órát egy órával későbbre állítottam.
Ősz lehetett, vagy tavasz.
De az is lehet, még előző este felkészültem.
Nem emlékszem már pontosan.
Az egészet elfelejtettem volna, ha nem hozza vissza
egy novella.
A novellában a fiú hasonlóképpen áll bosszút az apján,
aki egy – mint később kiderül – értéktelen fémpénzt,
egy Kossuth-forintot ad
neki örökségül, a többi kincset pedig megtartja magának.
A mi családukban
semmi ilyesmi nem történt, és én nem bosszúnak szántam,
hanem tréfának, hogy oldjam a feszültséget talán.
Egy órát loptam el
aznap a pihenésükből, végső soron az álmaikból.
És egy óra pluszébrenlélet adtam nekik.
Nem tudom, örültek-e. Arra is van esély,
hogy aludtak volna még tovább.
Akkor már Kovács mama meghalt,
de papa még élt, Toroczky papa viszont meghalt,
és mama még élt. Csörögtek az órák, ugye,
hatvan perccel hamarabb,
mindenki ugyanúgy csinált mindent,
csak sötétebb volt kívül, és belül álmosabb.
Nem kapcsolták be a tévét,
én sem, akkor kiderült volna.
Nagyon büszke voltam magamra,
mert nem maradt ki egyetlen szerkezet sem.
Apa, anya karórája, ébresztőórájuk,

a felső szint faliórája, az alsó szint faliórája,
még a videó kijelzőjét is átállítottam.
Apa elment kakaós csigáért,
újságért, megkávéztunk.
Megjédtem: ennyire könnyű megtévesztenem őket.
Nem volt visszaút,
nem leplezhettem le akkor már magam, elmentek dolgozni.
A munkahelyükön vették észre.
Anya a szokatlanul kihalt iskolában ült.
Készült az órájára.
Nem mintha készülni kellett volna. Vagy talán inkább
csak lapozgatta a naplót a tanáriban,
beszélgetett a takarítóval, büféssel.
Apa meg kocsiba ült, talán még a Wartburgba,
csendesebb forgalomban utazott, tehát biztonságosabban
és hamarabb ért a boltokba,
ahová sajtot vitt.
Vagy az később volt a munkája?
Miattam találtak akkor olyanokkal, akikkel
egyébként nem találtak,
és látták azoknak a fényviszonyoknak az alakulását,
amiket egyébként átaludtak volna.
Talán eszükbe jutottam én is,
hogymért van ilyen hülye gyerekük?
Akkor még nem voltak mobiltelefonok,
szerintem akkor még apának sem volt, habár
neki elég hamar lett. Vajon felhívták egymást?
Vagy csak otthon beszéltek meg?
Amikor hazaértek, már biztosan nem haragudtak. Nevettek.
De még napokig bizalmatlanok voltak az órák iránt, és talán
később sem bíztak meg bennük teljesen.
Apa azt mondja, hogy a videó kijelzőjét nem állítottam át,
ő már akkor látta a pontos időt. Nem tudom.

EGER, EGÉRÁRPA

Az egyik kirándulásra Kovács mama vitt,
 akit akkoriban úgy szerettem, mint senki mást.
 Egyedül kakaót nem tudott keverni nekem,
 de azt leszámítva tökéletes volt. A hangja,
 a bőrének tapintása, a süteményei.
 Kakaót csak anya tudott keverni.
 Anya viszont a Rémusz bácsihoz nem értett.
 A hangsúlyokat nem találta el, én meg nem tudtam
 elmagyarázni neki. Azt hazudtam, jó lesz.

A népgyógyászatban is használt vizelethajtó,
 vizeletképzést fokozó szer (diuretikum) hólyaghurut,
 hólyag- és vesekő-megbetegedések,
 valamint köhögés és légcsőhurut ellen.
 Külsőleg hámosító, főleg pattanásos bőr kezelésére használják.
 Egérárpának hívják állítólag, de mi tokláncnak mondtuk,
 vagyis dehogy, cigánybúzának. A cigánybúzáat nevezik
 még ebgyógyító fűnek,
 tarackfűnek, tarackbúzának vagy csak taracknak.
 Egyszer egy szemináriumon,
 amikor megkérdezték a nevem, azt feleltem, Tarackfői.
 Mindenki nevetett. Mennyit neveltünk, édes istenem.
 Túl másnapos voltam,
 hogy emlékezzek a saját nevemre.

Dobáltuk a cigánybúza kalászát,
 mint a dartsot – azt is a mamáéktól kaptunk –,
 egész kiránduláson vakarózott tőle,
 csak amikor hazaértünk, látta meg, a melltartójába ment
 az egyik, talán az enyém. A barátaimmal
 jót neveltünk a találatokon. A vakarózásról nem tudtam.
 Egyszer azt álmodtam, hogy mama és papa helyett
 mások, alakváltók jönnek át hozzánk. Az igaziak
 meg valahol, valami pince mélyén halottan.
 Pont úgy néztek ki a másolatok,
 mint az eredetiek. Aztán amikor tényleg meghaltak,
 még vissza-visszatértek. Mennyit neveltünk.

ÖRÖK

Az öröklétet úgy tudom elképzelni,
mint az örökké tartó nemlétet.
Hogy anya nincs, örökéletű.
Örököltem tőle egy negyed házat,
aztán eladtam, és beraktam egy lakásba,
aminek enyém a kilenc huszonhatoda.
Egyszer tévedésből megittam
négy deci vodkát két óra alatt, ma is öklendezem,
ha eszembe jut, tizenötször hánytam aznap éjjel.
Bármilyen hosszú volt is az az éjszaka,
egyszer véget ért. De másnap nem tudtam elmenni
egy temetésre, ami után állítólag nagyon finom ételeket
szolgáltak fel, legalábbis így mesélte Ildi,
mert régi motoros vendéglátós volt az öreg.
Halála előtt előrelátóan lefagyasztott
kajáiból egyszer én is ettem.
Tényleg nagyon jó volt.
Néha kiállok az erkélyre,
talán csak annyi enyém ebből a lakásból.
Ott állt az a férfi, akit alig ismertem,
és aki ott dohányzott, valami véres zacskó lógott
a hasából ki. Prosztatarák.
Akkor még nem volt enyém a lakás
ennyire sem. Köszöntem neki, és próbáltam elrejteni
a gondolataimat, mint a pizzaszelet szalvétáját,
ami a kezemben volt.
Utálta, ha szart esznek az emberek.
Eszitek ezt a szajt? – kérdezte (raccsolt).
Nem tudom, a túlvilágon
panaszodik-e a kosztra.

LOCKER
DÁVID

ERDÉLYI ÚR ÉS FIA EGY DUNÁNTÚLI KASTÉLYPARKBAN

Apám a garázsban matat: polcot készít.
Mostanában ezzel üti el az időt;
A rendelőbe már csak fűrészért jár.

Ebéd után a kastélyparkba viszi a Szamost –
Erdélyi kopó, *hogy emlékezzünk rá, honnan jöttünk.*
Meggérdi, elkísérem-e.

A kínos üvöltözések jutnak eszembe,
Amiknek végén mindig *gyökértelen* maradok,

Mégis cipőt húzok.

Sétálunk végig a nyárfák alatt.
Apám szerint a grófok hajtattak fel itt
Díszmagyarban a kastélyba menet.

Közben félszavakban beszél:
Munka, kölcsönök, kamarai tagság,
Na meg anyám, aki nem érti meg, hogy *nem csak a pénz.*

A parkba érve Szamos megindul,
Mint a folyó, ami elvitte őseim birtokát,

Vagy mint a bank, ami a miénk is elviszi majd, mielőtt továbbadnánk.

Apám figyel, ahogy otthona egyre messzebb szalad tőle.
Néha azt képzelem, hogy az enyém, neveti el magát,

És ahogy a kastélyra néz, leragyogja ráncait a Nap.

Egy kölcsönvett múltat ölt magára,

Amiben elrejtőzhet raktárnak használt rendelője előtt,
S amiből ki sem bújhat soha,

Mint díszmagyarból,
Amit csak jobbágytelkek előtt átvonuló hintók ablakában láttunk,
De sosem izzadtuk sajátunkká.

KARLOVY VARY EGY DÉLUTÁNJA

Karlsbadnak hívtam *csakazértis* –
rám szakadó birodalmi nosztalgia.
Hiába: *megtagadhatja* az ember,
de *le* nem, hogy az apja fia.

Első utunk a szuvenírboltba vitt:
végig macskakövein a délutánnak.
Becherovkát vettünk, szivarkát;
én gyógyvizet, haza, anyámnak.

Felszarvazott hivatalnok a város;
a parton papucsárait rajzolja egy kínai.
A mederből előbújó törmelék: század,
mit képtelen a víz továbbhordani.

Hallgatunk öten egy kőkerítésen –
kiürült sétálóutcák zivatar előtt.
Üvegeink a felhők visszatöltik.
Kinyílunk, mint alattunk az esernyők.

Kiszáradt kamaszkorom ez a föld;
torkán akadnak az évek.
Szomjas vagyok, mint egy nyári macskakő.
Csak akkor ázok, ha visszanézek.

Annak a délutánnak hallgatása kéne:
osztálykirándulás, Karlovy Vary.
Ahogy lábat lógnak a kamaszkorba
egy vesztes ország elázott fiai.

OLÁH ANDRÁS

[ANYU INDIGÓKÉK]

anyu indigókék
 csomagolópapírral ragasztotta le
 belülről az ablakokat
 hogy a redőnyök résein véletlenül se
 szivároghasson ki fény
 napközben hangszórós kocsi
 járta a város utcáit
 tételesen sorolva a légtalmi
 intézkedések elvárt lépéseit
 az esti szirénahangra mégis
 összerezzentem
 az áramtalanított lakásban gyertya
 és petróleumlámpa fénye
 mellett vacogtam
 s hiába győzködtek hogy ez csak próba
 féltem mert tudtam az újabb
 vijjogás után teljes
 elsötétítés következik
 anyu próbált rávenni
 hogy fejezzem be az elkezdett
 rajzot de a petróleumlámpa
 átrendezte a színeket
 apu a bunkerről mesélt amit a kert
 végében ástak a háború alatt
 onnan hallgatták a város fölött
 átzúgó repülő robaját
 az ágyúdörej s a robbanásokat
 és imádkozva várták
 hogy végre vége legyen
 imádkoztam hát én is
 pedig ez csak egy próba volt

KAPITULÁCIÓ

ma megszólított egy fiatal nő
 a parkban a kisfiával játszott
 buborékot fújtak önfeledten
 ám mégsem eléggé önfeledten
 mert észrevett és rám köszönt
 én meg csak hebegtem dadogtam
 magyarázkodtam hogy a gondolataim
 épp ezerfelé s ilyenkor nem látom
 a külvilágot és bocsánatot kérve
 bambaságomért indultam volna
 tovább de utánam szólt: ugye nem
 ismer meg tanár úr? ez az a pont
 amikor nincs mese: kapitulálni kell
 aztán persze elég néhány mondat
 és összeérnek az emlékek hamar
 kisimítják a bágadt memóriát
 pusztit is kaptam búcsúzóul
 de beláttam: nincs esély megmenteni
 kihalóban lévő másik életem

CSAVARGÓ

már megint azok a kutyák
ugatnak veszettül... hergelik
egymást s nemcsak az utcabéliek
de a távolabbi környék házőrzői
is becsatlakoztak: acsarkodnak
hörögnek vicsorognak és cikáznak
a kerítés mellett fel-alá
pedig a csavargó aki a kapu elé
kitett kukában kotorászott
már odébbállt... a nyíló ablakok
a mogorva megjegyzések és a talált
holmik használhatatlansága
távozásra ösztökélte...
régbben szívesen járt ide
mert a házigazda mindig a kuka
tetejére tette a leselejtezett
de még használható tárgyakat
fordulat azóta van mióta a
gyászjelentést meglátta a kapura
kitűzve... sapkáját levéve
silabizálta a sorokat: élt 56 évet
épp annyi ő is „hová tette
szemét az Isten” kérdezte
és úgy összeszorult a gyomra
hogy aznap nem tudott enni sem

**FECSKE
CSABA**

TENGERPARTON

mezítláb sétált kezében a cipőkkel
a tavalyi nyarat viselte bőrén
július volt nagyon
az ég minden kékje a tengerbe zúdult
a parton meredező zord sziklák
mintha az időt akarták volna megállítani
füstös kis csehóban sört ittunk meg rumot
zöld szeme volt temérdek haja
vidáman énekelt a sószagú szélben
rövid éjszaka volt a hajnal korán
és durván kopogtatott az ablakon

ÖREG KANDÚR NYÁVOGÁSA

ó azok a régi szép idők
mosolyba öltözött drága nők
a nyarat bőrükön viselők
a szégyenlősök a nagymenők

mellük ficáncol a blúz alatt
mint zsákban a fűrge kismalac
ó mellbimbóbarna éjszakák
mikor huncut hold kacsint le rád

cserepes száj kiszáradt torok
hajnalig érő sörök borok
akár a végsőkig menni el
nem tartozni soha semmivel

csörgőórahangú reggelek
a tükörbe nézni nem merek
bordáim mögött szívem úgy lapul
mint bokor alatt a gyáva nyúl

az egykor élt napok már dögök
a falra festem az ördögöt
ó félrevert szív ó Istenem
mindennek csak hamuját lelem

VÉGKÉPP

nem jöttél mégis itt vagy
kitaszítva másokat belőlem
eléled őket előlem végképp
magamra hagylok négy
hallgatag csupasz fal
állkapcsa közt reszketek
bámulom ahogy hálóját
szövi a sarokban a pók
parókáját a léha időnek

**LAJTOS
NÓRA**

NAGYAPA

a falu végi itatónál nagyapám mindig megállt
a lovaival, szénaszagú volt az arca, köténye
ráncaiba törölte szénlapátoló csontos kezét,
krárogott, majd köpött egyet a félhomályban,
pedig csak alkalmi dohányos volt, ha a kocsmá-
sarkán megállították, egy üveg borsodi mellé
járt egy szál symphonia, amit inkább elrágcsált,
mint elszívott volna, majd kifogta a lovakat,
friss szecskát és abrakot adott nekik, és télen
bement hunyni a kiskonyhába; reggelente bő,
szappanos vízzel fröcskölte meg az arcát és a nyakát,
kétnaponta megborotválkozott, olyankor fabulon-
szagú volt még a lehelete is, átjárta egész testét,
nagyfi frissen vasalt kapcát adott nagypapának,
aki már nem tudta betekerni vele a lábát,
abban én vagy nagyfi segítettünk, s emlékszem,
hogy nagy erőlködéssel húzta fel csizmáját,
melynek nyikorgásáról lehetett tudni, éppen
hol jár a lakásban; nagyapa az volt, aki a húsleveshez
is vizet ivott, aki a lottószámokat mindig melléhúzta,
akiben úgy pillangósodott az öregedés, mint lepkék
tavaszi násztánca a hajnali levegőben, mert nagyapa
az volt, akit egyszer majdnem halálra vertek, de
még a halálos ágyán is csak némán bólintott nagyfi
kérdésére, hogy élnek-e még azok, jelezve, élnek,
és egy kokárdaszirmú reggelen kicsúsztak alóla
a lábai, nagyfi tudta, hogy itt a vég, de én nem
akartam hinni neki, ráncigálni kezdtem nagyapát,
hogy még nem mondta el az összes légertörténetét,
és különben is, ki fogja ezek után kinyitni a nagykaput,
és ki bicajozza végig a falut, és ki tanítja meg
a dédunokájának majd azt, hogy az égi itatónál
hogyan kell kifogni a göncölszekér előtt a lovakat,
és sörényes sóhajjal azt mondani: a tisztesség, kisunokám,
a legnagyobb úr.

KOPASZTÁS

én még emlékszem a szombati kopasztásokra,
amint nagy elvágja a két hízott tyúk nyakát,
kiengedi a vért egy tálba, s ami mellé folyik,
a poros udvar földje beszívja azt;
a kopóvíz ázott-toll-szagára, a tolltépésre, a pucolásra,
a belezésre, amelytől mindig felfordult a gyomrom;
a felbontott tyúkok testrészei úgy heverték egymáson,
mint Pablo kubista képein a széthordott testek;
a piros zománcos vándlingban átmosatta velem nagy
a nyers húst, amelynek darabjai úgy csusszantak ki
apró kezeim közül, mint egy rossz emlék, amely
egy idő után felidézhetetlenné válik;
amióta nagy nincs, a tyúkok alól apám szedi ki
a pihemeleg tojásokat, s a torokvágó késen maradt
alvadttal vértelmezték hozzák most vissza
az amúgy boldog, élménydús, de néha tollszagú
gyermekkoromat.

DRÁVUCZ ZSOLT

RUTIN

Op. 36. Moderato

Esőcseppes szemüvege mögül a kaleidoszkóppá
ázott utcát figyelte a kipufogófüsttől fekete
falak között. Nyelvén a kora téli levegő utóíze.

A reggelek lusta szimfóniáját írta fejében.

Koponyája belsejében két pont között utazott
mindennap. Mielőtt buszra szállt, karmesterek
légiességével intett a nagyzenekarnak odabenn.

A szimfónia felcsendült. A világ elhallgatott.

NYUGALOM

Az őszi ködtől nehéz volt tüdejében a levegő.
Gondolatai üveggolyókként gurultak szét,
koccanásuk visszhangzott a csontjaiban.
Napjai futurista festménnyé alakultak.
A folyóparti sétányt nézte, egyenpólós
kamaszok lépteit számolta, mielőtt elindult.
Az üveggolyókat később összeszedte.
Egyszer dombot épít belőlük, gondolta.
Reggel nyolc volt, épphogy észrevette,
hétfő helyett kedd. Minden nap ugyanolyan.

ÉBREDÉS

Az esőt várta napnyugta után.
Mintha maga is nőtt volna a kerttel,
ünnepelte a burjánzó zöldet, a földben
moccanó férgekkel együtt megmozdult
ő is. A nyárévek fotóalbumával hóna alatt,
mintha az évezredek mozdulatlanság
súlyát emelné, úgy kelt fel a fotelból.

Rég elfeledte a kanalak, villák csörömpölését,
az óra kattogását, az üvegpoharak koccanását
a metszőfogakon.

A pirkadatok csendjét tartotta meg.

Aztán az öröm zajait szétterítette az eső.
A szűk teraszról hallgatta. Nehéz szavakhoz
gyűjtötte a levegőt, de végül csak egy sóhajra futotta.
Évek óta nem szomjazott.

OBJEKTÍV

Addig gömbölyítem az igaz
szavak brutalista tömbjét,
míg a súrlódástól
végleg elfogy.

**CSABAI
LÁSZLÓ**

FELLAZÍTÁS

Kiss Guszti, az alapszervezeti titkár, a nyárligeti konzervgyár KISZ-klubjába vezeti be a nyomozót. A város párttitkára, aki nemrég még maga is a gyár függetlenített alapszervezeti titkára volt, már korábban megérkezett oda. Kiss udvariasan meghajlik, és távozik. Örül, hogy nem neki kell kivizsgálnia ezt a kényes ügyet. De annak is, hogy kívülről mindent hallani fog. Vékony a klub ajtaja. Épp azért vitte oda vendégeit. A hallgatóság előtt azonban még el kell mennie Vámosiért.

– Schiffer Ádám főhadnagy – nyújtja a kezét a nyomozó a funkcionáriusnak.

– Mocsánszki Pál – kezel le vele az. – De hiszen látásból ismerjük egymást. És én önről sokat hallottam már. Az édesapjáról nem is beszélve. A Szibériát megjárt szuperdetektívnek rendületlen a népszerűsége.

Schiffer Ádám szereti az apját. Ha viszont a személyéről rögtön az apjára asszociálnak, azt egyáltalán nem szereti. Most is elhúzza a száját. De félrefordulva.

A helyiséget kezdi szemlélni. Se mozgalmi plakátok, se zászlók. Mintha egy tinédzser szobájában lennének. Diszkó- és heavy metal zenekarok poszterei mindenhol. Meg márkás italok üres palackjai. És sok sörösdoboz. Sört lehet fogyasztani a klubban hat óra után, de ezek itt nem tivornyázások maradványai. A gyárban sörösdobozgyűjtő és -cserélgető kör működik. Van, aki ötszáz darabnál tart már. Ebből egy keletnémet, négyszázkilencvenkilenc pedig nyugatnémet cég terméke. (A magyar sörgyarak mind félliteres üvegbe palackoznak, de dollárboltban lehet külföldi dobozost is kapni.) Van még a falon egy zergebőr. A főmérnök (aki szenvedélyes vadász) ajándéka.

– Mocsánszki elvtárs – tér Schiffer a lényegre. – Én a bűnügyi osztályon dolgozom. Emberölés, emberölési kísérlet, nagy anyagi kárt okozó köztörvényes bűncselekmények: ez a szakterületem. Igyekszem kivonni magam mindenféle politikai vonatkozású...

– Tudom jól. Ezért kértem magát.

– Mert kerülöm a politikát?

– Pontosan. Kerüli, vagyis nem csinál mindenből politikát.

– Ezt értem. De hát itt mégis valami olyasféle...

– Ez lesz a feladatunk. Hogy ne legyen olyan. Ha olyan, akkor se legyen.

– Rendben. Jegyzőkönyvet írjak?

– Isten őrizze! És ne is továbbítsa az ügyet! Ne beszéljen róla senkinek!

– A főkapitány már tud róla.

– Ó kivétel. Ó nagyon tapintatos. De ez a dolog el kéne, hogy haljon. Ma! Itt! Ha a raktárost sikerül meggyőzni.

– Hát... igyekezni fogok.

– Köszönöm. Nem szokott ilyen kéréseket kapni?

– Kaptam már. Nem is egyszer. És most, kérem, avasson be a részletekbe! Aztán behívjuk az érintettet.

Kiss Guszti mutatja a raktárvezetőnek, hova üljön el. És siet ki. Hallgatózni.

– Főhadnagy úr – kezdi Mocsánszki. – Bemutatom önnek korábbi kollégámat, Vámosi Jenő kartársat. Vagyis elvtársat. A készáru-raktár vezetőjét. Középfokú élelmiszeripari technikumot végzett. Itt, Nyárligeten. Ezalatt vállalatától ösztöndíjat kapott. A munkájával sosincs gond. Jó szakember. Rendszeresen kap prémiumot. Tagja a pártnak. Minden gyűlésen és szemináriumon jelen van. Nem különösebben aktív felszólaló, de a rábízott feladatot elvégzi. Feleségével, aki a városházán titkárnő, mivel saját gyermekük nem lehetett, három kislányt fogadtak örökbe. Példamutató tettüket a gyár minden karácsonykor egy jelentős adománnyal segíti. Természetesen saját termékekből áll ez az ajándéksomag.

Az egyszerű Trapper farmerba és kék köpenybe öltözött, vastag keretes szemüveget viselő Vámosi Jenő figyelmesen követi a titkár szavait. Aprókat bólint.

– Értem, köszönöm – veszi át a szót a rendőr. – Vámosi úr! A tárgyra térnék: folyó hó negyedikén, vagyis tegnapelőtt, egy levelet kapott a nyárligeti konzervgyár kereskedelmi osztálya az Eastwind-Trade nevezetű, Kajmán-szigeteken bejegyzett, ténylegesen azonban az Egyesült Királyság, magyarul Anglia területén működő export-import cégtől. Felolvasom a levél szakfordítását:

„Tisztelt Osztályvezető Úr!

Cégünk közvetíti immár három éve az önök termékeit az Egyesült Királyság piacára, mely, úgy véljük, mindkét fél számára gyümölcsöző kapcsolat. Elégedettek lehetünk vele. Elégedettségünk alapja pedig nem lehet más, mint vevőink elégedettsége. Ők, akik a boltok hatalmas áruválasztékából az önök által készített és általunk piacra dobott konzervekre adják le a voksukat, ők tartják mozgásban ezt a mi és az önök számára is profitábilis folyamatot. Nem lehet eleget tenni a vevők kegyének megnyeréséért. Mi reklámmal harcolunk ezért, önök pedig a termékek minőségével és pontos leszállításával. Eddig semmi gond nem akadt. Az utóbbi hetekben azonban olyan bejelentések érkeztek kiskereskedelmi partnereinktől, melyek rendkívül megzavarták az értékesítési folyamatot. Néhány vásárló papírcímkéket talált a zöldborsókonzervek aljára ragasztva, rendkívül rossz angolsággal írt szöveggel. Ha nem is tudtuk mindet megfejteni, úgy véljük, ezek afféle politikai üzenetek. Szlogenek.

Tisztelt Osztályvezető Úr!

Minket a politika alapján véve nem érdekel. Pontosabban csak annyiban, miként segítheti az a munkánkat. Nagy örömünkre szolgált, hogy 1984 februárjában államunk vezetője, Margaret Thatcher asszony az önök szép országában tett látogatást. A végén azt nyilatkozta, hogy a politikai berendezkedésben mutatkozó nyilvánvaló különbségek ellenére, vagy éppen ezért, nagyon fontos az államaink közötti gazdasági kapcsolatok fejlesztése. Közös vállalatalapítás, harmadik piacon való közös megjelenés és természetesen a hagyományos kereskedelem területén. Kádár János úr biztosította, hogy Magyarország, messzemenőleg egyetértve ezzel a szándékkal, szintén a praktikus gazdasági megfontolásokat helyezi előtérbe. Eddig mi is így tapasztaltuk. Kár, hogy az utóbbi időben a már fent említett okokból kifolyólag kétségeink merültek fel. Azt reméljük mindazonáltal, hogy egyéni akcióról van szó, nem pedig valami központi propaganda-hadjárat kezdetéről.

Tisztelt Osztályvezető Úr!

Mi erről a cédulázási ügyről nem tájékoztattuk sem itthoni partnereinket, sem a külügyminisztériumot. Hogy Ön jelenti-e ezt a felettesének, esetleg a magyar rendőrségnek vagy a magyar külügyminisztériumnak, azt Önre bízuk. Csak annyit kérünk nyomatékkal: ne forduljon elő ilyen többet!

Mint bizonyára tudja, Románia adósságszanálási okból dömpingáron élelmiszeripari termékekkel árasztotta el Nyugat-Európát. A román zöldségkonzervek olcsóbbak, mint a magyarok. Igaz, gyengébb minőségűek. Ezért eddig Önök felé dőlt a mérleg. Szeretnénk, ha ez így is maradna.

Üdvözlettel James Kendal... London, dátum és a többi, és a többi... „

Schiffer átadja a levelet a raktárvezetőnek.

– Kérem, olvassa el ön is!

– Nem olvasom. Elhiszem, hogy ez állt benne.

– Lekötelez. No, és mit szól hozzá?

– Értem, mi a gondjuk. Úgy vélik, egyes vásárlók a politikai üzenetek miatt elpártolhatnak a nyáriüregi konzervgyár termékeitől. És ez kárt okozna az East...

– Az Eastwindnek. Hát persze. De hogy ez megtörténhetett... nincs is meglepődve?

– Sok furcsa dolog történik. Az ember nem is gondolná.

– Az igaz. Vámosi úr! Azokat a címkéket valaki a gyárban tette a zöldborsókonzervek alá. A gyártósoron ez nem lehetséges, a futószalag gyorsasága nem engedi. Meg egyébként is: mindenki lát mindenkit. A készáru raktárba a raklapok fóliázottan érkeznek, de ez nem jelent teljes lezárást. Be lehet nyúlni a konzervek közé. Tehát ott történt a felragasztás. A raktár folyamatos kameramegfigyelés alatt áll. Lopások miatt. A kamerákat a rendészek figyelik. Bármi gyanúsít észlelnek, magának szólnak. Ön azonban nem jelentett a feletteseinek semmiféle rendkívüli eseményt. Így van?

– Így. Mióta én vagyok a vezető, nem történt lopás.

– Lopás. Ezt figyelik a rendészek is. Nem visz-e ki valaki egy raklap vagy egy szatyor konzervet. Az azonban, hogy valaki ott igazgat valamit, nem érdekli őket. Szóval leginkább magában bízunk. Kérem, beszéljen!

– Miről?

– Ki ragasztgatott cédulákat a raktárában?

– Nem tudom. Se a rendészet nem jelzett, se én nem...

– Sokan léphetnek be a raktárba?

– A nyolc targoncás. Meg a rakodómunkások. Úgy... húsz ember. De a rakodók személye változik. Néhányan már elhagyták a gyárat.

– Nem baj. Mindenkit ki fogunk hallgatni. Nagy felhajtás lesz. És meg fogjuk találni a tettest. De a cirkusz beszámít majd az ítéletbe. És a szégyen is nyilvános lesz.

Vámosi nyel egyet. Arcán mégis apró mosoly. Schiffer eladná az üdvösségét, ha megtudhatná, a lebukástól való félelem vagy a biztos ártatlanság tudata csalta ezt a mosolyt az arcára. Viszont Magyarországon senki nem lehet biztos az ártatlanságában. Régen egyáltalán nem lehetett. Mostanában már jobban. De azért teljesen még most sem.

– Kérhetnék egy kávé, felügyelő úr?

– Hívjon nyomozónak vagy főhadnagynak! Felügyelők csak a krimikben vannak.

– Elnézést. Kaphatok egy kávé?

– Miért akar most kávézni? Nem presszóban vagyunk.

– A fejem. Össze kell szednem magam – és megint elmosolyodik. Amit Schiffer a kínlódás jelének vél.

– Nem bánom. Egy kávé ne múljon!
A párttitkár pedig elküldi az alapszervezeti titkárt egy eszpresszóért.

Vámosi apró kortyokban issza ki a csészét. Megnyalja utána a kanalat. A kockacukrot pedig elropogtatja. Mosolyog, de rögtön utána fehér arccal kezd beszélni.

- Főhadnagy úr! Ne rendezzen kihallgatást! Beismerő vallomás szeretnék tenni.
- Ennek nagyon örülök. Az adott helyzetben a legjobb döntést hozta.
- Akkor mehetek?
- Hová?
- Vissza a helyemre. Hamarosan jönnek az osztrák kamionok. Még ma Hegyeshalomra kell érniük. El kell kezdenünk a rakodást.
- De hát azt mondta, beismerő vallomást tesz.
- Megtettem. Én vagyok az elkövető, a cédulázó.
- Eeee nem így megy! Kérem a részleteket! Mikor csinálta? Kivel vagy kikkel? Mit ragasztott fel? Honnan szedte a géppel teleírt cédulákat? Miért csinálta az egészet? Vannak-e még ilyen fel nem ragasztott cédulák? Válaszoljon! Szépen sorban.
- Egyedül csináltam. Három... négy... öt hete talán. Már nem emlékszem.
- Hányszor ragasztgattott?
- Egyszer! Ja, nem, kétszer. Azt hiszem.
- Ki készítette el a cédulákat?
- Én egyedül.
- Hol?
- Az üzemvezető irodájában. Mártika mindig megengedi, hogy használjam a gépét. Amikor elment ebédelni, beültem az írógépéhez.
- A gép karbonszalagos?
- Nem tudom, mi az a karbonszalag. Közöséges írógép. Elektromos.
- No és miket gépelt a cetlikre?
- Marx-idézeteket.
- Sorolja fel őket!
- Nem tudom már mindet. A legismertebbeket. Amiket folyton emlegetnek.
- Mondjon már párat!
- Például... „Kísértet járja be Európát – a kommunizmus kísértete.” A kommunista kiáltványból van.
- Tisztában vagyok vele.
- És hogy van ez angolul?
- Azt nem tudom. Szótárral fordítottam.
- Itt van egy marék cédula. Válassza ki közülük!
- Vámosi nem válogat sokáig. Rámutat egyre.
- „Poltergeist went Europe, communism poltergeist” – olvassa a rendőr, nem oxfordi kiejtéssel. – Tehát ez lenne az? A szakfordító szerint a poltergeist jelentése kopogó szellem vagy pajkos démon.
- Én a konzervgyári könyvtár angolszótárában ezt találtam. A nagyszótárban.
- Itt ez a következő: „Worker not home.” A fordító szerint ez valami olyasmit jelenthet: a munkás nem haza. Esetleg: nem megy haza? Na, de miért nem?
- A munkásnak nincs hazája – ezt szándékoztam írni.
- Úgy már van értelme.

– Miért állít ilyeneket, Vámosi elvtárs? – szól közbe Mocsánszki. – Ez marhaság! A nacionalizmus bűn, de a patriotizmus, amely más népeket, különösen más népek dolgozóit is becsüli, az egészséges dolog. Ezt tanítjuk.

– Én állítom? Nem én. Hanem Marx. Olvassa el újra a...

– Ne mondja már! Vagy ha mégis... bizonyosan kiragadta az összefüggésből.

– De hát így állt a tankönyvemben!

– És ez mi akar lenni? – veszi vissza a szót Schiffer. – „Faith folk opiat.” A fordító szerint: Hit, nép, ópium.

– Jaj, én sejtem! – szisszen fel a városi titkár. Aggodalmasan. Mert a párt álláspontja most az, hogy türelmesnek kell lenni az egyházakkal szemben. Persze a hatalom közelébe nem kerülhetnek, de a *Jézus Krisztus szupersztár* lement a tévében, és kapnak pénzt templomfelújítókra is. A Nyugat kéri ezt, hát legyen. Az egyházak eddig sem sok vizet zavartak, akkor minek velük meg a híveikkel a feszültség. És egyébként is. Senkivel nem kell a feszültség. Egyáltalán nem kell feszültség. Vagyis még több feszültség. Mert van elég. Most már az van, hogy még egyet sem kell érteni a párt ideológiájával. Csak dolgozni kell. Rendesen. Hogy az ország kikeveredjen a slamasztikából. Politizálni meg otthon kell. Ha már mindenképp. – A vallás a nép ópiuma – ezt akarja jelenteni, amit Vámosi elvtárs írt. Azonban felhívom a figyelmét, hogy ezt a mottót eddig helytelenül értelmezték. Azt hitték, az ópium azt jelenti: kábítószer. Vagyis hogy a vallás elbutítja a népet. De ebben az összefüggésben azt jelenti: fájdalomcsillapító. Vagyis a vallás a túlvilág ígéretével csillapítja az e világi fájdalmakat. Az öregedést, a betegségeket. Ezt tartsa szem előtt ezentúl, Vámosi elvtárs! Így kellett volna ezt értelmeznie!

– Szem előtt tartom. Azt viszont nem tudom, miért kellett volna bármit értelmezni. Amit May Károly... vagyis Marx Károly leírt, az nem elég? És hát kábítószer meg fájdalomcsillapító, az ugyanaz!

– Nem éppen ugyanaz...

– A következő... – folytatja a főhadnagy –, „Bureaucracy state last goal.” Ez mi?

– Az állam legfőbb célja a bürokrácia – feleli Vámosi.

– Helyes! – kiáltja a titkár. – Csakhogy milyen állam célja? Mert az nem mindegy! És ezt megint oda kellett volna írni! A kapitalista állam végső célja tényleg az elnyomás, ami megvalósul a bürokráciában. De a kommunista vagy a fejlett szocialista államban a legfőbb cél a dolgozók jóléte! A munkától, a munka eszköztől... meg a... munka tárgyától való elidegenedés leküzdése.

– Bizonyára. Én megint csak Marxot idéztem – dörmögi Vámosi.

– Meggyőzött, Vámosi – mondja a nyomozó. – Elhiszem, hogy a maga műve ez az egész. Egy kérdésem van: miért?

– Miért? – kapja föl a fejét a raktárvezető. – Én inkább azt kérdezem: más miért nem? Hiszen ezek az idézetek eszménk alapkövei. Amiket büszkén hirdetünk. Amire gyermekeinket tanítjuk. Egyet sem én találtam ki. A történelem nem szól másról, mint a kizsákmányolók és a kizsákmányoltak küzdelméről. És 1917. november 7-e óta különösen agresszívek a kapitalisták. El akarják törölni a rendszerünket. És mi még csak ne is próbáljunk híveket szerezni magunknak?

– De ezek a csapnivaló fordítások már önmagukban is nevetségesek! – mondja dühödten a párttitkár. – Legalább utánaézt volna az angol eredetinek!

– Az angol eredetinek? Hát... Marx minden művét németül írta.

– Persze... persze... nem is ezt akartam mondani. Hanem... szóval... miért nem kért fel legalább egy fordítót?

– Felkérhettem volna. Ez igaz. De nem akartam az akciómat nagydobra verni. Egyébként is: „Az igazság erősebb a nyelvtannál!”

– Ez is Marxtól van?

– Természetesen.

– Ez végképp ismeretlen számomra.

– Antonius Fälscher-Gauklerhez írott levél. 1865. május 11.

– Hát igen... a levelei. Az... van neki sok. Vámosi, a szándékai dicséretesek. Ám az időzítés nagyon rossz. Fontos megnyerni ügyünknek a nyugati munkásokat, de fontos a Magyar Népköztársaságot is megerősíteni. Hogy legalább mi, magyar munkások biztonságban legyünk. Most az a helyzet... most éppen katasztrófális helyzetben van az államkincstár. A nyugati export nélkül bedől a gazdaság. Nem veszíthetünk piacokat! És a maga felelőtlen akciója éppen egy megszerzett piacot veszélyeztetett. Örök hála az Eastwindnek, hogy nem csinált ebből nagy felhajtást.

– Szerintem, Mocsánszki elvtárs, ön rosszul látja a dolgokat. Abból indul ki, hogy a vevők elpártolnak termékeinktől a tudományos szocialista szlogeneket elolvasva. Szerintem viszont éppen a fordítottja történhet: az emberek kedve megjön a magyar termékek vásárlására.

– Honnan veszi ezt?

– A magyar termékeket azért veszik Angliában, mert olcsóbbak, mint a helyiek. És kiknek fontos az olcsóság, kiknek kell minden garasukat megfontolniuk? Az ottani munkásoknak. A dolgozó millióknak. Akik számára a marxizmus ugyanolyan fontos, mint nekünk!

– Ki kell ábrándítanom, Angliában van ugyan marxista párt, de évtizedek óta nem jut be a parlamentbe. A taglétszáma úgy ezer fő körül mozog.

– Szomorúan hallom. De hát ez nem épp a felvilágosító propagandára kell, hogy sarkalljon bennünket?

– Most én iszok egy kávét! – fakad ki Mocsánszki.

– Én is innék! – mondja Schiffer.

– És én is – jelentkezik a raktárvezető. Majd halkán: – Ha lehet egy másodikat.

– Mit bánom én!

– És az alapszervezeti titkár elvtárs megkérhetné a titkárnőjét, hogy hozzon abból a kókuszos kekszből is. Amit a vendégeknek szoktak... Á, nem fontos. Csak ha mégis van belőle...

– És miért pont most kezdte el a propagandát? – kérdi a kávézás után Vámositól Schiffer nyomozó.

– Mert most visszük a sok zöldborsót.

– Mi köze ehhez a zöldborsónak?

– Angliában az a kenyér. Ami nekünk a búzavekni, az nekik a zöldborsó.

– Ezt nem tudtam.

– Még fontosabb a kenyérnél. Ezzel küzdötték le az éhínségeket. A borsó tele van fehérjével és vitaminnal. A hajós népeknek, az angoloknak meg a hollandoknak mindig a borsó volt a legfőbb élelmük. Az kiszárítva évekig elállt.

– Én azt hittem, babot vittek a tengerészek.

– Azt is. De leginkább szárított zöldborsót. Most már vihetnek konzervborsót is. Azt nem kell vízbe áztatni felhasználás előtt. Főzni sem kell.

- Honnan tudja ezeket?
- Schwindelmeister *Nagy hajózási könyvéből*.
Mocsánszki közbevág:
- Minek kell magának ilyenekkel foglalkoznia?
- Érdekel a világ, a történelem. Mi mással kéne foglalkoznom?
- Azzal, hogyan lehetne több pénze.
- Az is érdekel, elhiheti.
- Akkor lépjen be egy vállalati gmk-ba! Vagy legyen maszek! Már megengedik. Segédet is felfogadhat. Mi is az eredeti szakmája?
- Géplakatos vagyok.
- Az most nagyon menő. Hívják a maszek géplakatosokat liftekhez, szivattyúkhöz meg... mindenféle masinákhoz. Egy vagyont kereshetne. A maszekok Nyárligetén is Mercivel járnak.
- Legyek kapitalista?
- Nem. Vagy mit bánom én! Csak ezt a cédulázgatást fejezze be! Dolgozzon, és gyűjtse a pénzt, ne politizáljon!
- Én nem akarok lemondani arról az eszméről, hogy megteremtjük a dolgozók igazságos országát.
- Tehát nem érzi jól magát Magyarországon? – kérdi célzatosan Mocsánszki. Mert eddig az volt a párt álláspontja, hogy küzdeni kell az emberek, vagyis a munkaerő külföldre távozása ellen. Most viszont már azt emlegetik a pesti eligazításokon: „akivel sok a gond, menjen csak nyugatra! Ne rontsa itthon a levegőt! Kap turistavízumot.” – Vámosi elvtárs, gondolt már arra, hogy Angliában élve szervezi az ottani munkásmozgalmat?
- Szoktam erről ábrándozni. De nem lehet. A nyelvet nem beszélem tökéletesen. A feleségem a gyerekekkel nem jönne. És engem is túl sok szál köt Magyarországhoz. Én innen fogom felvilágosítani az angol munkásokat. A konzervgyárból. Vagy ha elküldenek, akkor máshonnan. Marx Károly a példaképem. És nem válok meg tőle. A magyarokról azt írta: „Nincs forradalmibb nép a magyarnál! Az egész világnak példát kell vennie róluk! Ha a fellázadt proletariátusra gondolok, mindig a Budai várat ostromló honvédek jutnak az eszembe.” Ignaz Schwarzkmarkhoz írott levél. 1851. január 2.
- Marx támogatta a szabadságharcot, azt tudom.
- Támogatta. Írásban és tettben. Ott volt a honvédséggel szövetséges bécsi diákok között. Együtt rohamozták a császáriak állásait.
- Nahát! Ezt miért nem tanítjuk?
- Sok kevésbé ismert, tanulságos részlete van Marx életének és műveinek.

Mocsánszki nézi ezt a rendíthetetlen arcot. Már nem mérges rá. Hanem csodálkozik. Aztán elszégyelli magát, amiért támadta és kioktatta. Hisz pont most lenne szükség ilyen emberekre. Amikor a kapitalizmus már kinyújtotta csápjait az ország felé. Sőt, már be is jött: az amerikaiak farmernadrággýárat építenek, a kormány pedig az IMF-től vesz fel hitelt. Most kéne egy rendíthetetlen hitű helyi pártvezér. Amilyen ő volt harminc évvel ezelőtt. Aki átvénne az ő helyét. Mert a helyére pályázó nyárligeti párt- meg KISZ-vezetőket csak a nyugati zene, a nyugati ruhák, a nyugatra való utazás érdekli. Nem hivatásnak, hanem pénzszerzési forrásnak tekintenek a státuszt.

- Mondja, Vámosi elvtárs, van magának érettségije?
- Van. Technikumi.
- Bizonyosan részt vett már ideológia továbbképzésen.
- Igen.

- Be kéne iratkoznia a marxista-leninista esti egyetemre. Aztán elvégeznie a szakosítót.
- És ezt miért csináljam?
- A tudásért. És... mert terveim vannak magával.

*

A 007-es ügynök megrögzött antikommunista, így Magyarországon be vannak tiltva a James Bond-filmek.

Magyarországon mindenki James Bond-filmeket néz. Házi vetítéseken.

A nyárligeti konzervgyár KISZ-klubjának videotékájában megvan az *Egri csillagok*, a *Kés a vízben*, *A tizedes meg a többiek* és sok Louis de Funès-klasszikus, de ezekről még a celofánt sem vették le. A stúdiós most is a *From Russia with Love*-ot helyezi be a lejátszóba. A tévékészülék monitorán megjelenő kép szálkás, a színek mattok, mintha minden szereplőt és az egész környezetet kimosták volna: sokadik másolás már a film. De Sean Connery és a Bond-girlök mindent feledtetnek. A konzervgyári lányok tapsolnak a főhős megjelenésekor.

Vámosi Jenő nyolcadjára nézi a filmet, s az ő fejében nem a tompa hangalámondás visszhangzik, hanem minden szereplőnek a saját (vagyis annak elképzelt) hangja. A filmen kívüli világ megszűnik, hogy a raktárvezető elmerüljön a történetben, hogy része legyen magának a filmnek.

Helyszín: a brit titkosszolgálat, a SIS központi épülete Westminsterben.

James Bond belép M. titkárságának előszobájába, leveszi kalapját, és messziről a kalaptartóra dobja.

James Bond: Ops! A legjobb mutatóványom.

Miss Moneypenny (a titkárnő) ámulattal nézi ezt. M. (a titkosszolgálat vezetője) int Bondnak, hogy jöjjön be vele az irodába.

Miss Moneypenny: Odabent nem ússza meg egy mutatóvánnyal, azt hiszem.

Az irodában:

James Bond: Tatjana Ivanovna? Az életemben nem hallottam ezt a nevet.

M.: Nevetséges, ugye? Fiatal lányok könnyen lángra gyúlnak filmszínészek fényképe láttán.

James Bond: De nem egy orosz kódfejtő egy brit ügynök fényképe láttán! Hacsak nem beteg. *(elkomolyodva)* Szerintem csapdát készít elő nekünk a KGB.

M.: A napnál világosabb. És a rejtjelező gép a legfőbb csali.

James Bond: Az áldóját! A CIA évek óta álmodik egy ilyen gépről!

M.: Mikor a nő jelezte az isztambuli összekötőknek, hogy a géppel át akar szökni hozzánk, azt a feltételt szabta, hogy maga menjen érte Isztambulba. Bond, holnap reggel nyolc harminckor indul a gépe. Az ellátmányosok készítettek egy csinos kis poggyászt magának.

M. telefonon bekéri Q.-t. És Q., az ügynök, Vámosi Jenő képében érkezik. Kezében táská. (Vámosi a KISZ-klubban ülve látja filmbéli magát, de bent, a filmbéli irodában állva meg maga mellett látja M.-et és Bondot.) Kinyitja a táskát, és magyarázni kezd.

Q.-Vámosi Jenő: Egyszerű bőrtáska. Benne húsz darab golyóval. A felső szélén pedig egy tőr. A biztonság kedvéért. A táskában talál egy puskát. Infravörös keresővel. És ezer font sterlinget. Meg egy szokványos hintőporos dobozt. Könnygázgránát van benne.

James Bond: Hasznos eszközöknek tűnnek.

Q.-Vámosi Jenő: És kap még egy eszközt. Engemet. M. utasítására.

James Bond: Tehát bedobják a mély vízbe? Úgy tudom, eddig Magyarországon teljesített szolgálatot.

Q.-Vámosi Jenő: Így van, az ottani pártelittről adtam jelentéseket. Beépültem a rendszerbe. Azt hitték, fanatikus bolsevik vagyok. Közben persze folytattam a fellazítást. Anyagokat és pénzt adtam az ellenzékieknek.

James Bond: És most kedve támadt megcibálni az oroszok bajuszát is? Tán csak nem a 007-es státuszt is meg akarja szerezni?

Q.-Vámosi Jenő: Szeretném.

James Bond: Hát persze. És az ehhez tartozó fizetséget. Meg az elismerést. A szabad világ tiszteletét.

Q.-Vámosi Jenő: Mr. Bond, készen állok a szabad világ szolgálatára!

GÁSPÁR FERENC

SZÜLETÉSNAPI AJÁNDÉK

– Nézze, először a kifejezetten pénzes embereket kerestük meg, ha érti, mire gondolok. – Az ügynök hátradől a székben, és az ujjai között a tollát morzsolgatja. Miközben nyomja ezt a nagyképű dumát. Nem is akartam beereszteni a lakásomba, de a szomszéd rábeszélte. Azt mondta, neki is van. Jó lesz, majd meglátod. Hát beengedtem.

– De hamar kiderült, hogy rengeteg baj van velük. Válogatósak, és nem elégszenek meg egyetlen termékkel. Ráadásul nem is magukat akarják igazán, hanem a feleségüket vagy a szeretőjüket. Leginkább a szeretőjüket... – az ember merőn rám néz. Az ember, aki ügynöknek mondta magát. – Így hamar végeztünk velük, és egyre inkább az úgynevezett középosztály felé orientálódott a piac. Olyanokra, mint maga.

– És mennyibe fog kerülni ez nekem? – kérdezem. Felállok, mert úgy érzem, muszáj valami mozdulatot tennem, pótcselekvésszerűt, zavart eloszlátót. Nem vagyok benne biztos, hogy jó nekem ez az egész.

– Mennyibe kerülhet az örök élet? – vigyorog az ügynök, aki *embernek* adta ki magát. Ez jut az eszembe róla. Hiszen ez maga az ördög. Nyelek egyet.

– Azért *az* nem örök – morgok.

– A lehetőségek végtelenek. Szerintem gondolkodjon rajta, most – és megnyomja a most szót – nem kell döntenie. Itt a névjegyem – mondja, és a mutatóujjából kirepül a legújabb hologramikus izé, ami magától töltődik fel az agyba. Már ha van hozzá fogadószoftver. Nem tudom megállni, hogy fel ne nevessek.

– Rossz helyen kopogtat. Nekem a régi van.

– Pedig nagyon praktikus, de sebjaj – legyint bánatosan, és a pillangó visszalebeg a kezébe. – Van hagyományos is – és átad egy papírcetlit. Futólag rápillantok, mintegy

azt várva, hogy ilyesmit olvasok: ördög, Belzebub, Lucifer, vagy egyszerűen Sötét Jenő, de ehelyett egy tök normális név van rajta, mindenféle elérhetőségekkel.

– Bármikor hívhat, barátom – búcsúzik, és elrepül. Mielőtt bezárnám utána az ajtót, kinézek az őszi égre. A megszokott látvány fogad, a délutáni csúcsforgalomban rengetegen repkednek odafent.

– Inkább egy hálót kellene venned, mint ezt a terméket – mondja a feleségem este a vacsoránál. – A múltkor az utcánkban is ráesett egy ilyen valamelyik házra.

A kis elektromos taxikra gondol, amik úgy szállnak a légben, mint régen a darvak. Az acélháló a háztetőn tényleg hasznos dolog, mert ha meghibásodik egy taxi, vagy ne adj' isten összeütköznek, és pont felettünk, akkor nézhetünk! Beszakad a tető.

– Egyébként sem örülnék neki – folytatja a feleségem –, ha itt dzsumbujoznának a lakásban. Elég vagy nekem te egyedül is.

Mondjuk, ez kicsit rosszul esik. Mondom is neki, hogy ő is rendelhetne néhányat. Kvittek lennénk.

– És akkor valamennyien szexelni akarnának? – A feleségem annyira nevet, hogy majdnem a torkára akad az a zselés szar, amit újabban árulnak hús helyett.

– Megnevelnék őket – felelem.

– Akár a gyerekeket? – kérdi ő.

– Akár a gyerekeket – felelem én.

Aludni térünk, de a dolog nem megy ki a fejemből. Hogy milyen lenne, ha mégis... és persze az illegális kereskedésről is hallottam már. Hogy álmodban, vagy ha kórházba kerülsz, akkor kicsipptenek belőled, és abból csinálják. És nem is tudsz róla. Egyszerre csak megjelennek, és itt vannak.

Brrr!, összerázkódom.

– Miért nem alszol? – kérdezi a feleségem. Felébresztette a prüszkölésem.

– Nem tudok – krákokogom mogorván.

– Vegyél be ebből – fordul felém mosolyogva. Egy mozgó pirulát tart a kezében. A pirula apró ágyon hever, és kedélyesen hortyog.

– Soha – felelem. – Inkább sétálok egyet.

– Éjnek idején?

– Ha egyszer nem tudok aludni.

A feleségem mérgesen hátat fordít, én meg kimegyek az utcára. Szép az őszi éjszaka, kellemesen meleg, akárha nyár lenne. Akkor látom meg őket először. Csapatostól jönnek, suhannak, és félelmetesen hasonlítanak egymásra. Mint egyik tojás a másikra. Csak a magasságuk más és más, bizonyára az eltérő életkoruk miatt. A nagyok a kicsik kezét fogják, és sorban becsöngetnek a gazdáikhoz. Én meg csak bámulok. Most tudatosul bennem, hogy szinte már mindenkinek van belőlük, csak nekünk nincs.

A suhanás ijesztő, mert nem szólnak, nem beszélnek egymással. Egy hang sem hangzik el a sötét éjszakában, csupán akkor, amikor beengedik őket az ajtón. Csak akkor élénkülnek fel, kacagnak, énekelnek és táncolnak. Az utca hirtelen lett hangos tőlük, akár szilveszter éjszakáján.

Furcsa érzésekkel megyek vissza, és most már végképp nem tudok elaludni. Fekszem az ágyban szótlanul, és azon töprengök, mikor voltam kórházban utoljára. Reggel felé alszom el, szorongva és nehéz álmok között.

Még mielőtt az ügynök újra jött volna, elérkezik a születésnapom. A feleségem egész nap hamiskásan mosolyog, de egyelőre nem kapok tőle semmiféle ajándékot. Azt mondta, majd este. Biztosan valami új, erotikus dolog, gondolom, és már előre örülök az éjszakának. Vajon mit találhatott ki? Hologramcsajokat hozat, vagy ő maga áll elő egy új technikával? Feszülten várom az estét. Már sötétedik, és még mindig nem történt semmi. Végül kaparászt hallok az ajtónkon. Kisvártatva csöngetnek is.

– Menj csak – biztat az asszony. – Most jön a meglepetés!

Bizonytalanul és rossz érzésekkel telve indulok ajtót nyitni. Készülök a szexre, és ehelyett valamiféle idegenek csöngetnek? Talán a szomszédok? El nem tudom képzelni, kik lehetnek.

Szöszmötölve, lassan keresem a kulcsot, s ezalatt még egyszer megszólal a csengő. Mások már kulcsot sem használnak, de én szeretem a régi dolgokat, így eltart egy darabig, amíg minden zárat kinyitok. És akkor ott állnak. És hirtelen kiabálni kezdenek. És a tízéves hasonmásom bekerékpározik a szobába. A tizennyolc éves verseket olvas ordibálva. A harmincévesnek koromfekete szakálla van, és könyveket akar nekem eladni. A negyvenéves beszalad, karon fogja az asszonyt, és kacsingatva kérdezi, merre van a hálószoba.

Az ötvenéves... egy idő után már azt sem tudom, ki vagyok. Csak suhannak mellettem a hasonmásaim, akár az évek, és én nem örülök nekik. Úgy érzem, semmi közöm hozzájuk, ők meg a hátamat lapogatják, zuhanyozni akarnak velem, focizni, ijáskodni, de leginkább röpködni a levegőben. Az ő idejükben nem volt még repülő taxi, mondják, és nagyokat röhögnek. Mind fiatalabbak, és néha nagyapának szólítanak. És itt maradnak örökre.

Feleségem csupán rövid ideig mosolygott és kiabált a nagy hangzavarban, meg integetett, hogy ugye szép szülinap volt, mert a negyvenéves egyszerre csak felkapja, és berohan vele a hálóba. Kisvártatva kéjes nyögéseket hallok odabentről.

Egy óvatlan pillanatban kisurom az ajtón. Senki nem vesz észre, egymással kezdenek el focizni a nappali közepén. Nem törődnek már velem a termékek, ahogy az a gazember ügynök nevezte őket. Ballagok az utcán, és arra gondolok, hogy mi lenne, ha a feleségem fiatalkori énjeivel hálnék. Vajon hogy eshetne neki? Mint nekem most, feleltem magamnak.

Néhány hónap múlva térek vissza. Időközben leesett a hó, fehér lett minden. Halálosan fehér. Kora reggel van. Sejttem, ki fognak szaladni az udvarra hógolyózni, vagy hóembert gyártani. És csak mikor mindnyájan kint vannak, akkor kezdek tüzelni rájuk. Egy sem marad életben.

SZILÁGYI BORKA

EGYEDI NYELVHASZNÁLAT

Minden idők legnagyobb írójának munkássága, annak ellenére, hogy számos irodalomtudós és történész kutatásának tárgyát képezte, rejtélyesebb nem is lehetett volna. Pedig a halálának csupán a harmincadik évfordulója volt esedékes. Talán a Sors fintora, hogy egyetlen műve sem maradt fenn az utókor számára, hiába tisztelte zseniként a közvélemény röpké három évtizeddel azelőtt. Minden jelentős díjat megkapott, amit csak lehetséges, temérdek nyelvre lefordíthatták, hiszen neve közismert volt szerte a világban.

Ilyen körülmények között valóban különös, hogy se címek, se töredékek, de jellegzetes mondatok sem maradtak fenn utána, nemhogy egész művek. Ez érthető módon meglehetősen kavarodást okozott a történészek és irodalmárok köreiben. A források, melyek megmaradtak, egytől egyig pusztán reflexiók voltak, több száz oldalas tanulmányok, kritikák, beszédek, interjúk a szerzővel, a szerző édesanyjával, a szerző szerelmével, botrányok, bulvárcikkek, iskolai dolgozatok, mind-mind konkrét címek és idézetek nélkül. „Elbűvölően egyedi nyelvhasználat”, írták róla, „utólérhetetlen komplexitásával az irodalomtörténet csúcsa!” Mikor azonban ezeknek a szerzőit kérdőre vonták az írásaik tárgyát illetően, általában rettenetesen összezavarodtak, sehogy sem tudták megérteni, mire irányulnak a feltett kérdések. Egy árva szót sem tudtak vagy voltak hajlandók idézni, címekről sem tudott egyikük sem.

Elméletek keltek lábra bolygó méretű hipnotizációról, idegenekről és párhuzamos dimenziókról, a helyzet odáig fajult, hogy a tudomány sem tudott meggyőzőbb válaszokkal szolgálni. Hiába végeztek felméréseket, kutattak át adatbázisokat, kérdezték ki az elhunyt íróval bármilyen kapcsolatban állók mindegyikét, semmit nem találtak. Mégis, mi történhetett harminc éve? Mégis, hogy nem tűnt fel senkinek semmi? Hogyan lehetséges mindez egyáltalán?

Páran idegösszeomlást kaptak. Többen pályájuk kudarcaként élték meg az eredménytelenséget, vagy örülteként könyvelték el magukat, és végleg lemondtak a tudósi karrierjükéről. Egy több mint ötven főből álló fanatikus csoport pedig tömeges öngyilkosságot követett el abból a meggyőződésből, hogy ez a látszólag megmagyarázhatatlan jelenség a bizonyítéka annak, hogy a világ nem más, mint egy szimuláció, amelybe valamiféle hiba csúszott.

Pedig felesleges volt efféle szélsőséges magyarázatokhoz és eszközökhöz nyúlni. Az egyszerű igazság az, hogy minden idők legnagyobb írója, számos irodalmi díj birtokosa és az irodalmi kánon megkérdőjelezhetetlen tagja hosszú élete során soha egyetlenegy sort sem vetett papírra.

FIATALEMBER KERESTETIK

Takaros, csinos ifjú leány keres maga mellé takaros, csinos fiatalembert. A legény, ha lehet, legyen figyelmes, olvasott s dolgozós, ne különböztessen meg női és férfimunkát, ahogyan jómagam se teszem, de azért nem baj, ha előzékeny, lovagias, előreenged, mikor módjában áll. Virágot csakis cserépbé' hozzon, legyen igénnyel a környezetére, viselje, hogy a húst se meg nem főzöm, se meg nem eszem, piacolják ésszel, ne legyen rest a végire járni az összetevőknek. Kolompért s miegyebet szerezz be helyi botosoktól, főzzön ízesen, de ne túl sósan, takarítson ki maga után.

Fürödjék és beretválkozzék rendszerint, ha már egyszer én is megteszem, vágja magának a körmit, hajtsa le maga után a budifödőt. Mossék fogat kétszer mindennap, fésülködjék, kenegesse magát izzadásgátlóval tisztességesen. Nem kell itten, hogy drága holmikkal aggassa teli magát, de a cipőit, csizmáját tartsa rendesen, kikefélve, nem baj, ha túrkálja az öltözékét, csak hordja ízléssel összerendezve, no meg tudja, hogy kell azt mosni s vasalni.

Aztán érdekeljék a világ dolgai is, ne csak a tükörképben gyönyörködjék, művelje magát józan paraszti ésszel, ne gyűlölködjön minden gyűttmenttel, akivel összeakad, de lehessen vele diskurálni, akaszkodni rendesen, nehogy sértődős legyen, azt nem viselem. Olvasson azért, de ne legyen aktakucac, menjen csak ki a levegőre kapálni meg hegyet mászni. Támogassék mindenben, amire ráviszem magam, gyűjjön mindenféle, ha úgy van, de ne akaszkodjék énrám, mint valami pijócafajzat, ki-ki járja a maga útját, csak épp aztán egymás mellett.

Szülei nagyon kötözködők ne legyenek, kár volna a családi békéért, amit igencsak kedvelek, az anyja iránt viszont legyék tisztetlennel. Ha gyermeket kívánna magának, akarja is felnevelni azt, de istenesen, ne amolyan tessék-lássék, mint valami gazt a kert hátuljába'.

Az italt, kockát, s egyéb rossz szokásokat ne szeresse jobban, mint illik, meg persze lányok után se járjon, elég lesz ezzel az eggyel elboldogúlnia. Viselkedjék tisztességgel az emberek iránt, ne kétszínűsködjék, hazudozzék, nézze folyvást a saját hasznát, ne lopják meg furkálkodjék, ne kelljen csalatkoznom meg szégyenkezniem miatta. Kerülje a bajt, no de ne túlzottan ám, mer' azért időnként, ha úgy van, akkor úgy van.

Kedveskedhet aztán mindenfélivel, amit jónak lát, de figyeljen ám oda énrám, ne dobáljon hozzám a semmiből fölösleges holmikát, ha nem ért egészen a női lélekhez, ne legyen rest kérdésekkel zaklatni. Szeressen ölelkezni, símogatni, ne csak tűrje, mint birka a nyírást, törödjék a női testtel s szívvel lelkiismeretesen. Hallgassék arra, amit beszélek neki, mer' a fülét is arra teremtette az úristen, ne okoskodjék, osztogassék kéretlen tanácsot, mintha följobbvaló volna. Ne legyen fukar se jó szóval, se panasszal, mer' néma gyereknek még én sem értem.

Természetemmel legyen türelmes, természetileg legyen nyitott s jóra való, de az istennek se legyen unalmas szobapenész, mer' kivágom a szűrit. Legyen mit akarjon az élettől, és csináljon is azért valamit, ne csak üljön magába', mint a káposzta a fűben. Ismerkedjék, s engemet is ismertessen kellemes társaságokkal, ne féljék egy-két estét népek között tölteni, vígadni, táncolni, szeressen andalogni meg tréfálkozni. Tréfát igencsak ismerek, meg piszkálódást is, ezt ne tessék a szívére venni a fiatalúrnak, mert bajok lesznek.

A föntiekért állandó dicséretet, elismerést ne várjon, éntőlem is ugyanezekre számíthat. Anyagiak s vagyon nem akadály. A megkereséseket intézzék a főkiadóhoz „Alapok” jeligére.

